

Kaunein sana on

ada

Kiitos, lukijat!
Kun SK:n raati
valitsi suomen
kauneinta sanaa,
sillä oli 518
vaihtoehtoa.

Kaissa Neimala haluaa varmistaa erään asian. ”Kuulkaa, eihän tämä ole haudanvakavaa?”
Risto Lindstedt rauhoittaa. ”Ei, ei! Tämä ei ole haudanvakavaa. Olemme vakavissamme, mutta emme tosissamme!”

Ja niin rentoutuvat tuoleissaan muutkin raadin jäsenet: **Joni Pyysalo** ja **Kristina Carlson**. Pöydän keskelle asetetaan kaiuttimella varustettu matkapuhelin ja sen viereen Berliinissä asuvan **Karo Hämäläisen** virmistävä naama.

Toimittaja Lindstedtiä lukuun ottamatta he kaikki ovat SK:n vakituksia kirjallisuuskriitikoita. Nyt heitä yhdistää myös suuri tehtävä: kauneimman sanan seulominen

niiden 518:n joukosta, joita SK:n lukijat kahden viikon aikana ovat ehdottaneet.

Ensin on tehty ankarasti kotitöitä. Kukaan on valinnut – ehdottajien perustelut harkintansa mukaan huomioiden – viisi suosikkiaan.

Haikea, räikeä vai pirteä? Siitä nyt aletaan väantää, mutta yhdestä asiasta raati on jokseenkin yksimielinen: kärkijoukossa kauniin asun on yhdistyttävä kauniiseen merkitykseen.

”Mutta joillakin ehdottajilla oli omituisia tietoja maailmasta”, purnaa Neimala. ”Sanottiin, että *aura* ’uppoaa maahan helmöittäväna’.”

”Ja kaksikin kirjoitti että *halla* on suomen kielen kaunein sana, koska sen merkityskin on niin positiivinen.”

lto

Ensin semifinalistitaululle kirjoitetaan Karo Hämmäläisen sanat, joita hän on lähettänyt tehtävän mahdollittomuutta vaikertaan kuusi: *aalto, heilimöidä, lauha, kuulas, sammal ja saunakiulu.*

”Sana-asussa *aalto*-sanan alkava puhdas pitkä vokaali ja samaa linjaa jatkava loppu-o yhdistettynä tasapaksuuden hallitusti katkoviin kahteen pystysuuntaiseen mastoon yksinkertaisesti on kaunis. Lauseen sisällä *aalto* vastaa kirjoitusasultaan merkityssisältöään: vedenpintaa rytmittää *lt-aalto*”, perustelee Hämmäläinen ykkössuosikkiaan.

Pyysalon valinnat ovat *aava, illalla, kesäheinä, nuttu ja tuutulaulu.*

”En tiedä, miksi pidän *nutusta*. Siitä tulee vain positiivisia mielikuvia. Ja *tuutulau-*

lu on omituinen sana, mutta minulla on jokin u-rakkaus.”

Neimalan ihastukset ovat *kesä, kastehelmi, lumi, hiljaisuus* ja *kehtolaulu.*

”Hain reippautta ja ryhtiä. *Kastehelmi* on ollut minustakin maailman kaunein sana siitä lähtien, kun yksi kaksimetrisen jääkiekkoilija niin sanoi yhdeksännen luokan äidinkielen tunnilla.”

Lindstedtin listalle kuuluvat *metsäpirtti, hämääränhyssy, aamunkoi, luojanluoma* ja *kalmisto.*

”Lähes kaikki kuvaavat tilaa. Eikä vain tilaa vaan tunnetilaa, eikä ainoastaan tunnetilaakaan vaan mielentilaa meidän kansallisessa, kollektiivisessä tajussamme. Puhumattakaan tietysti siitä, että sanani ovat vanhan maailman ilmaisuja. *Metsäpirtti* on minusta kaunein paikannimi mitä voi olla,

mutta kerran erehdyin yhtenä marraskuise-
na aamuna käymään oikeassa Metsäpirtis-
sä luovutetulla Kannaksella. Tuli paha olo.
Mutta *metsäpirtti* on mielentila: suoja.”

Carlsonin sanat täydentävät taulun: *maailma, aalto, taival, lauantai* ja *hiljainen.*

”*Maailma* on minusta ehdottomasti kaunein. Nykyihminen ei miellä sitä yhdys-
sanaksi, mutta siinä on silti maa-ilma. **Mirkka Rekolan** runoissa on kauniisti käytetty tätä sanaa, ja se on äänteellisesti kaunis.”

”*Allost*a tulee assosiaatioita, esimerkiksi **Risto Rasan** runossa ’niin kuin *aalto* uittaa *aallon*, niin kuljemme mekin toinen toisiamme tukien’. Sitten se tuo modernimpia assosiaatioita ääniaaltoihin ja radioaaltoihin, eli *aalto* on myös kommunikaation ja yhdistämisen väline. Eikä ole pahitteeksi ▶

”Niin kuin
aalto uittaa
aallon yli
valtameren,
niin selviydymme
mekin toinen
toisiamme tukien.”
Risto Rasa

Raati

- ▶ Kristina Carlson (vas.), 57, Helsinki. Kirjailija, kriitikko.
- ▶ Risto Lindstedt, 57, Helsinki. SK:n toimittaja.
- ▶ Joni Pyysalo, 32, Turku. Runoilija, kriitikko, toimittaja.
- ▶ Kaisa Neimala, 68, Imatra. Kriitikko, kolumnisti, eläkkeellä äidinkielenopettajan työstä.
- ▶ Karo Hämäläinen (kuva), 30, Berliini. Vapaa toimittaja, kirjailija, kriitikko.

© SUSAN HEIKKINEN

vaikka tulisi mieleen Alvarikin. *Aalto* on tavallaan runollinen mutta myös arkikäytössä.”

”*Taival* on aika runollinen sekin, mutta sitä käytetään edelleen. Se on kaunis ilmaus matkalle, täällä maailmassa me tätä yhteistä *taivalta* kuljemme. Ja siitä tulee assosiaatioita myös taivaaseen, mutta *taival* on maan päällä.”

Alkaa hengästyttävä karsiminen. 25 sanasta on päästävä kahteentoista finalistiin. Ja näin se menee:

KN: Joni, voisitko luopua sanasta *illalla*?

JP: Millä perusteella?

KC: Rumemmastakin sanasta voi taivutusmuodolla saada kauniimman. Se ei ole oikein.

JP: Sopii. Merkitään perusteeksi, että kottamme pysyvä perusmuodoissa. Ja merkitään sinne myös, että muuten *illalla* olisi ollut hyvin kaunis!

(*illalla* vedetään listalta yli, kuten myös toinen *aalto*, ja heti perään lentää *saunakiulu* lepikkoon.)

KC: *Hämäränhyssyn* haluan pudottaa pois yllirunollisena.

JP: Mikä on *hämäränhyssy*?

KN: Se on kuin **Sakari Pälsin** hämynpyhä. Sitä vietetään niin, että mummo istuu ja kutoo sukkaa ja lapsenlapsi istuu jalkojen juuressa ja takassa palaa tuli ja ne kahdestaan ovat hiljaa. Se on hiljaisuussana.

RL: Sininen hetki.

KN: Hyvin harvinainen sana.

(Liian harvinainen – *hämäränhyssy* vedetään yli. Seuraavaksi putoaa *heilimöidä* liian agraarisena ja vaikeana.)

KH: *Kesäheinässä* on vähän samaa kuin *heilimöidä*-hommissa.

KC: Se on niin **Leino**-sana. Oletteko kuulleet ihmisten käyttävän sitä missään muualla kuin Leinon runossa?

(*Kesäheinä* vedetään yli, ja heti sen perään *kesä*, jonka ä-kirjain rumentaa.)

JP: Kysyn nyt *kastehelmi*-sanasta, että mikä on sen assosiaatio? Shampoo. Sen takia se ei ole minulle kaunis sana, sen on pilannut mainonta.

RL: Kesäaamuahan se on.

KH: Shampoo.

KN: Että nämä ovat kaupallisuuden läpätunkemia nämä nuoret.

RL: Urbaaneja Alepan asiakkaita!

(*Kastehelmi* vedetään yli, mutta kukaan ei vaadi *lauantain* hylkäämistä siksi, että se on makkaraa.)

RL: Olisiko Kristina valmis vaihtamaan *hiljaisen* Kaisan sanaan *hiljaisuus*? Se avaa laajemman maailman.

KH: Ja se kuvaa sitä miten suomalaiset ”monella kielellä vaikenavat”...

RL: Ei! *Hiljaisuus* on mielenmaisema eikä vaikenemista.

KN: ”*Hiljaisuus* minun himoni, haikeus minun haluni.” **Otto Manninen**.

KH: *Hiljaisuus* loppuu kauniimmin. (*Hiljainen* putoaa. Lindstedt vetää omavaltaisesti viivan myös *kalmistonsa* yli.)

KN: Miksi pudotit *kalmiston*? Se on kunnioittava sana niin kuin *vainajakin*.

RL: Se ei mene läpi kuitenkaan.

KH: Minä mietin tuota *aamunkoita*... Koska siinä on koi, se virittyy kielitajussani ihan väärin.

KC: Älä tallaa nurmikoita.

(*Aamunkoi* hiipuu listalta.)

KC: Ottaisin pois *aavan* sen takia, että *aalto* on parempi melkein samoista aineksista.

KN: Tällä hetkellä kastetaan lapsia Aavoiksi hirveät määrät.

KC: Se on ihan kaunis, mutta liian yksitohtinen.

JP: Mutta siksi se on aika onomatopoeettinen.

KH: Kristinan perustelu oli minusta hyvä.

JP: Okei, *aava* tippuu, te *aallon* agitoijat.

KN: Minä huomasin, ettei minulla ollut yhtään vokaalialkuista sanaa, olenpa erikoinen. Pitkällä aalla alkavat näyttivät olevan kovin suosittuja ehdotuksia.

JP: Niin kuin *aamunainti*.

KC: Just joo, ”*aamunainti aaltoili* vuoteessa”.

KN: Aviovuoteessa, sekin alkaisi aalla.

KC: Totta kai, se on vielä parempi asia että sentään aviovuoteessa!

(Lindstedt vetää itseään sensuroiden yli myös *luoajanluoman*.)

RL: En kuitenkaan saa teitä seurakseni näihin sfääreihin.

KC: Olisin valmis karsimaan myös *nutun*. Se on jotenkin liian... mytty, pettu, pottu!

JP: *Nuttua* ei karsita! Se on ihana, lämmin sana.

KC: *Nuttu* pois, *nuttu* pois!

JP: Enää kaksi pitää karsia. Kannattaisiko miettiä finaaliotoksen kattavuutta. Siellä on nyt jäljellä kaksi paria hyvin samankaltaisia. Eli riittäisi että otettaisiin toiset niistä pois, vai onko tuolla nyt jotain muuta, mitä ei haluta finaaliin asti laskea?

KC: *Nuttu*?

JP: *Nuttu* monipuolistaa listaa huomattavasti! *Kehtolaulu* vai *tuutulaulu*?

(Huutoäänestyksen perusteella *tuutulaulu* vedetään yli.)

JP: Entäs *sammal* ja *taival*?

KH: *Sammal* oli minun. Luovutaan siitä vaan.

Finalistien tusina on koossa, ja raati luo siihen vielä arvioivan katseen. Pitäisikö lopputaistoon ottaa mukaan mustia hevosia?

KC: Aika runollinen ja agraarinen tämä lista on.

KN: Juhlavasti vanhahtava.

RL: Niin sanojen ehdottajilla kuin meilläkin on kysymys nostalgista. Se nousee jostain meihin kertyneestä muistista.

KN: Mutta minulle ei ole koskaan laulettu *kehtolaulua* enkä ole koskaan ollut missään, missä olisi vallinnut *hiljaisuus*, olen ollut 35 vuotta opettaja.

JP: Katsotaan vielä näitä kaikkia ehdotettuja. Miksei meillä ole sanaa *autuus*?

KC: *Hiljaisuudesta* ja *autuudesta* valitsisin kyllä *hiljaisuuden*.

JP: Entä *huilu*?

KN: Haista.

JP: *Himmeli*?

KN: Saksaa.

JP: *Hämy*?

KN: Pitkätukka.

JP: *Ihana*?

KN ja KC: Ihku!

JP: Nyt hyppäsitte sukupolven minustakin yli. *Kullero*?

KC: Siitä tulee mieleen jotain ihan muuta.

KN: Minulle tulee mieleen Kullervo Kaleronpoika, mutta hänelle tulee mieleen jostain lihallisempaa. Muuten, nämä kauniit sanat liittyvät naiseen ihan olennaisesti. Femininisyys on kaunista.

JP: Entä *lapaluu*. Äänteellisesti se on hauska kuin mikä.

KC: Täytyy pitää mielessä, mitä se tarkoittaa. Kyllä se niin tärkeä puoli tätä asiaa on.

JP: *Soilua*?

KN: Sitä ei ole kuin Otto Mannisella.

KC: Homeros-käännöksessä.

JP: *Sunnuntai*? Onko se huonompi kuin *lauantai*?

KC: *Lauantai* on kaikissa mielissä enemmän auki.

KN: *Sunnuntai* menee hartauteen.

KC: Mainitsematta niitä sanoja nimeltä, fi-

naalissa on nyt joitakin hirvittävän suppeita sanoja.

KN: Niin kuin *nuttu*?

KC: Sinä sen sanoit.

JP: Älkääpäs te siinä väännelkö.

KC: Adjektiivithan ovat siitä hyviä, että ne ovat aina laaja-alaisia. Jos bisneskielellä sanoisi, voittavan käsitteen peiton pitäisi olla mahdollisimman suuri, ja adjektiivit ovat siitä hyviä. Puhumattakaan mielisanastani *maailma*, jonka peittoa suurempaa ei voi olla.

JP: Tämä agraari- tai luontoromantiikkamme pitää kyllä ehdotuksista panna merkille. Missä ovat urbaanit kauniit sanat? Hissipoika, hovimestari, lottovoitto tai velkavankeus. *Tiu* on, miksei tii? No *riihikuiva* on agraari-urbaani.

RL: Nuorisokin ymmärtää vielä, mitä se tarkoittaa.

KN: Tai sitten ne luulevat, että riihi on paikka, missä hedelmöitetään *auralla* ja sitten *halla* tulee ja kypsyyttää *viljan*.

KC: Arkisanoja listalta puuttuu, kuten lautanen, eikä se ole aika kaunis? Kyllä tämä kilpailu on otettu niin, että on kaunokieltä ja runoa. Hirveän vähän on edes yritetty etsiä sanoja jokapäiväisestä ympäristöstä.

KN: Kaunis on juhlallinen asia. Juhlallinen ja feminiininen.

KC: Onhan siellä *sytytystulppa*.

Puheet ovat tuiskunneet, on äänestysten aika. Kukin raadin jäsen pisteittää finalistit euroviisutyyliin: parhaan 12:lla pisteellä, huonoimman yhdellä ja muut siltä väliltä.

Kotiinpäinvento on hirmuista, joten parhaita pisteitä ei mikään sana saa kahta kertaa. Sen sijaan sekä *nutulle* että *lauantaille* merkitään kaksi jumbosijaa. Ennen ratkaisevaa soittoa Saksaan *hiljaisuus* on vain kahden pisteen päässä johtavasta *aallosta*.

"Hello Berlin, we have a nice evening here, may we have your points?"

Ja Hämmäläisen kaksitoista pistettä menevät... *aallolle*!

Raati hymisee tyytyväisenä. Vain Pyysalo haluaa vielä varmistaa, että raati todella hyväksyy äänestyksensä tuloksen. Ei auta, edes *nuttua* ei nosteta.

Sen sijaan nostetaan *aallon* malja. Ja muistetaan, mitä sanailtiinkaan raadin mietintätauolla:

"Jännää, että kauneimmat sanat eivät juuri kuvasta sitä elämänpiiriä, missä suurin osa ihmisistä elää", pohti Pyysalo. Siihen vastasi Neimala: "Eivät tietenkään. Kaunis on jossakin missä me emme ole. **Tšehov.**" **SK**

Entä, jos kansa olisi saanut päättää? Lue ensi viikon *SK*:sta, miten hienosti ehdotuksia perusteltiin ja mitä sanoja ehdotettiin eniten. ▶

Suomen kauneimmat sanat

1. aalto	49 p.
2. hiljaisuus	44+ p.
3. kuulas	44 p.
4. taival	41 p.
5. kehtolaulu	34+ p.
6. lumi	34 p.
7. maailma	31 p.
8. lauha	30 p.
9. metsäpirtti	27 p.
10. aamunkoi	25 p.
11. nuttu	18 p.
12. lauantai	13 p.

(Sijat 2, 3, 5 ja 6 ratkaistiin keskinäisillä äänestyksillä.)

Punainen Risti

Anna joululahjaksi elämä.

katastrofirahaston kuukausilahjoittajaksi. www.katastrofirahasto.fi

Kaikki ehdotetut

Aalto, aamu, aamuhämärä, aamukaste, aamunainti, aamunkoi, aamurusko, aamu-usva, aapasuo, aarnivalkea, aatos, aava, agaperakkaus, aie, aijaa, ailahdus, ainiaan, ainoani, ainokainen, aivastus, ajatus, alava, ananas, Anna, anteeksi, armas, armo, arvoitus, auer, autoilu, aura, auringonlasku, auringonnousu, aurinko, autuus

Diapoloida

Elegia, Elina, Elisenvaara, elo, elokau-nokki, eläkeputki, elämä, emo, empatia, evankelista

Granaattiomena

Haarakiila, haaveilla, haikusuotaimen, haituva, halajan, halaus, halava, hali, halinalle, halla, hallanvaara, haltija, hankikanto, haukkapala, havina, havulinna, he, heijastus, heili, heilimöi, heilimöidä, heinähippu, heinäpouta, helinä, helisevä, helistä, helkähdellä, hellitty, hellyys, hellä, hellänkarhea, helma, helmi, hietakehto, hiidenkiuas, hiljaa, hiljainen, hiljaisuus, himmeli, hipiä, huilu, hulluus, hunaja, huppeli, huurre, hämy, hämäränhetki, hämäränhyssy, hämäränkähämä, häävalssi, hääyö, hääyöaie, hölynpöly, hölöpäntöörä, höpöhöpö, höyhen

Ihana, ihanteellinen, ikaikainen, iki-ihanainen, ikiyössä, illilitaselelella, illalla, illanhämy, ilma, ilmainen, ilo, ilta, iltahämy, iltalaulu, iltarusko, iltatuuli, iltatähti, intohimo, intuitio, ipana, isänmaa

Jalkapallo, jasmiin, jatulintarha, Jeesus, joulu, jouluilta, joutsen, Juuli, juustohöylä, jöö

Kaalimaa, kaamos, kahvila, kainulainen, Kainuu, kaipaus, kaipuu, kaislahuilu, kalasatama, Kalevala, kalmisto, kannel, kantele, karju, kastehelmi, kaukametsä, kaunein, kaunis, kehtolaulu, kehtolinna, keinokyy-nel, keinu, kesä, kesäaamu, kesäheinä, kesäilta, kesäloma, kevät, kielo, kiisseli, kiitos, kiltti, kimalainen, kimaltaa, kimmel, kimmeltää, kinuski, kirkas, kirkonkello, kissankello, kohjastaa, koivu, koivumetsä, kossuvisy, koti, kotimaa, kotomaa, kruunu, kuharulla, kuhilas, Kujanpäätanhuva, kukka, kullero, kulta, kultanummi, kultaseni, kuohu, kuolema, kuralätäkkö, kuulas,

kuunsilta, kuunvalo, kuurankukka, kuutamoo, kuutamolilja, kuutamouinti, kylpeä, kyynele, kyyneleöykkönen

Laava, lahja, lakea, lampaanviulu, lampientaipale, lapaluu, lapsenlapseni, lapsenusko, lapsi, lapsukainen, lapsuskoti, lasiunelma, lasta, lauantai, lauha, laulella, laulelma, laulelo, laulu, laulujoutsen, lehti, leija, lempeys, lempeä, lempi, leuto, liina, linnunlaulu, liplattaa, lohtu, loiva, lokakuu, loma, loska, lounatuuli, lumi, lumienkeli, lumihietale, lumilapio, lumilinna, lumilyhty, lumimaja, lumimetsä, lumi-vaippa, lumme, lumoava, lumpeenkukka, luojanluoma, luola, luulee, luumu, lähellä, lähteensilmä, lämmin, lämpimämpi, lämpö, Läyliäinen, löyly, löylynlyömä

Maa, maailma, maailmankaikkeus, maamme, maamo, maaniitty, maapalloistuminen, maatuuli, maininki, maito, marhaminta, matkaaja, me, menninkäinen, meri, merituuli, mesiangervo, mesikämmen, metsä, metsänkohtu, metsäpirtti, metsätähti, mielitietty, miellyttävä, miltei, moira, momenttiemäfunctio, mummi, mummo, murre, muumi, muumimamma, muumipeikko, myrskylyhty, myrskynsilmä, myrsky-yö, myötäinen, myötätunto, myötätuuli, mänty

Nainen, nalle, nanna, napa, neekeri, neidonkorento, neito, neitonen, niittu, niittyvilla, nuttu

Oikeus, onnellinen, onnenkantamoinen, onni, orava, oravanmarja

Paahde, pahnue, painauma, palelee, palttina, pampula, pehmeä, pelto, perkele, pienokainen, piirakka, pihlaja, pillu, pilvi, pilvilinna, pipo, polkupyörä, poronpalleröjäkälä, poskisuudelma, poutapilvi, presidentti, puhelin, pulla, pumpuli, punainen, puolukka, pupu, puutarha, pyhä, päivän-säde, pärstävärkki

Rakas, rakastaa, rakastan, rakastella, rakkaimpani, rakkaus, ranta, rapea, rauha, rauhaisa, renttahelekkä, revontuli, riihikuiva, riite, romanssi, routavaurio, ruiskaunokki, ruiskukkaehdot, ruisleipä, ruma, ryteikkö, ryöstö, räkättirastas

Saana, saari, sade, Saimaa, salaisuus, salakavala, salama, sallittu, salmensivu, sal-

mensuu, sammal, sammalpeite, sana, sar-diini, satama, satumaa, sauna, saunailta, saunakiulu, saunaranta, savusauna, sees, seesteinen, sielu, sielunmaisema, silakka, silkkiuikku, silta, sinikello, sininen, sinisilmä, sinitaivas, sinivalkoinen, Siniveräjän-tie, sinivuokko, sisilisko, sisu, soilua, solina, soliseva, soljua, soma, sulava, sulavo, sulosoitu, sumu, sunnuntai, sunnuntai-aamu, suo, suolaheinä, suolampi, suomi, suopursu, suppusuu, surutyö, suudelma, suukkosuu, suuli, suvanto, suvenihanainen, suvi, suviehtoo, suvituuli, suviyö, sydämellinen, sydän, sydänkohtaus, sydän-käpy, sydänmaanlakka, syli, synnyinmaa, synnyinseutu, syntymäpäivä, sysimusta, sytytystulppa, syysmyrsky, syömään, sävel, sävellyks

Taivaanranta, taival, tallustella, talvi, tamma, terveydenhoitaja, tikka, tiu, toistaiseksi, toivo, tuhka, tummanpunainen, tunnelma, tupasvilla, tuuli, tuuliaapa, tuulikannel, tuulipuisto, tuutulauu, tyytyväisyys, työ, tähtitaivas, Tähtö

Uinua, ulappa, ulappapääskey, uljas, unelma, untuvikko, usva

Vaaleanpunainen, vaapukka, vadelma, vadelmajurgurtisuklaapatukka, vaimo, vainaja, valakia, valkeus, valo, vanamo, vanhus, vanilja, vapaa, vapaus, vastasyntynyt, vastuu, vatupassi, vauva, vehnänen, veräjä, vesisade, vilja, viljavainio, visio, vittu, vuolaus

Ystävyys, ystävä, yö, yömyöhä

Äidinkieli, äimisteleiksiäksemmeköhän, äitee, äiti, älykääpiö, äyhö

Ehdotuksia suomen kauneimmaksi sanaksi tuli määräaikaan mennessä 849 kappaletta, ja ne jakautuivat 518 sanalle. Toimitukseen otettiin vastaan 364 sähköpostia ja nettilomaketta, 296 Helsingin kirjamessuilla täytettyä vastauskuponkia, 85 kirjettä ja korttia sekä 1 puhelinsoitto (sokealta herralta). Useampikin kuin yksi ehdotus yhdeltä henkilöltä sallittiin. Omatekoisetkin sanat otettiin listalle, ja hylättyjä ehdotuksia oli vain muutama. Niissä ehdotettiin kokonaista lausetta tai tarjottiin kahta selvästi erikseen kuuluvaa sanaa yhdysasanana. ■